

Effecten beschermde soorten Innamestation Spijkerboor

Toetsing in het kader van de Flora- en faunawet

Conceptrapport

R.R. Smits
K.D. van Straalen
T.J. Boudewijn

Effecten beschermde soorten Innamestation Spijkerboor

Toetsing in het kader van de Flora- en faunawet

R.R. Smits
K.D. van Straalen
T.J. Boudewijn

Bureau Waardenburg bv

Onderzoek en advies voor ecologie en landschap

Postbus 365 4100 AJ Culemborg
Telefoon 0345 51 27 10
info@buwa.nl www.buwa.nl

opdrachtgever: Waterwinbedrijf Evides

22 augustus 2014
rapport nr. 14-**xxx**

Status uitgave: concept

Rapportnummer: 14-xxx

Datum uitgave: 22 augustus 2014

Titel: Effecten beschermde soorten Innamestation Spijkerboor

Subtitel: Toetsing in het kader van de Flora- en faunawet

Samenstellers: R.R. Smits, MSc.
ing. K.D. Van Straalen
drs. T.J. Boudewijn

Foto's omslag: K.D. van Straalen / Bureau Waardenburg bv

Project nr.: 13-606

Projectleider: drs. H.A.M. Prinsen

Naam en adres opdrachtgever: Evides, Postbus 4472, 3006 AL Rotterdam

Referentie opdrachtgever: brief d.d. 24 oktober 2013

Akkoord voor uitgave: Teamleider Bureau Waardenburg bv
drs. T.J. Boudewijn

Paraaf:

Bureau Waardenburg bv is niet aansprakelijk voor gevolgschade, alsmede voor schade welke voortvloeit uit toepassingen van de resultaten van werkzaamheden of andere gegevens verkregen van Bureau Waardenburg bv; opdrachtgever vrijwaart Bureau Waardenburg bv voor aanspraken van derden in verband met deze toepassing.

© Bureau Waardenburg bv / Waterwinbedrijf Evides

Dit rapport is vervaardigd op verzoek van opdrachtgever hierboven aangegeven en is zijn eigendom. Niets uit dit rapport mag worden vervaelvoudigd en/of openbaar gemaakt worden d.m.v. druk, fotokopie, digitale kopie of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de opdrachtgever hierboven aangegeven en Bureau Waardenburg bv, noch mag het zonder een dergelijke toestemming worden gebruikt voor enig ander werk dan waarvoor het is vervaardigd.

Het kwaliteitsmanagementsysteem van Bureau Waardenburg bv is door CERTIKED gecertificeerd overeenkomstig ISO 9001:2008.

Bureau Waardenburg bv
Onderzoek en advies voor ecologie en landschap

Postbus 365 4100 AJ Culemborg
Telefoon 0345 51 27 10
info@buwa.nl www.buwa.nl

Voorwoord

Waterwinbedrijf Brabantse Biesbosch (WBB) is een naamloze vennootschap en voor 60 % eigendom van waterbedrijf Evides en voor 40% eigendom van waterbedrijf Brabant Water. Evides is voornemens om een nieuw innamestation “Spijkerboor” te realiseren. Dit nieuwe innamestation heeft als doel de waterzuiverende werking van spaarbekken De Gijster te verbeteren en de inname van water toekomstbestendig te maken. Deze ingreep kan effecten hebben op beschermde soorten planten en dieren.

Evides heeft Bureau Waardenburg opdracht verstrekt om de effecten op beschermde soorten in beeld te brengen.

Bureau Waardenburg heeft op basis van veld- en bronnenonderzoek de effecten van deze ingreep beoordeeld in het kader van de Flora- en faunawet. In de onderhavige rapportage zijn deze beschreven.

Kybys heeft de opdracht gekregen voor de m.e.r.-procedure voor de aanleg van Innamestation Spijkerboor. Op basis van het voorkeursalternatief zijn drie inrichtingsvarianten voor het MER ontwikkeld. De onderhavige natuurtoets toetst de drie inrichtingsvarianten aan de vigerende wetgeving en is bruikbaar voor het MER.

Aan de totstandkoming van dit rapport werkten mee:

T.J. Boudewijn	projectleiding, rapportage
R.R. Smits	rapportage
K.D. van Straalen	veldonderzoek flora & fauna
J.H. Bergsma	visonderzoek

Genoemde personen zijn door opleiding, werkervaring en zelfstudie gekwalificeerd voor de door hen uitgevoerde werkzaamheden. Het project is uitgevoerd volgens het Kwaliteitshandboek van Bureau Waardenburg. Het kwaliteitsmanagementsysteem is ISO gecertificeerd.

Vanuit Bureau Waardenburg voorzag XXX een eerdere versie van commentaar en zorgde XXX voor de kwaliteitsborging. Lokale expertise over planten en dieren werd ingebracht door de heer T. Muusse van Staatsbosbeheer. De heer F. Woltjer begeleidde namens Evides de opdracht. Allen worden bedankt voor de prettige samenwerking.

Inhoud

Voorwoord.....	3
1 Inleiding.....	7
1.1 Aanleiding en doel.....	7
1.2 Aanpak toetsing Flora- en faunawet.....	8
2 Ingrep en plangebied	11
2.1 De ingrep.....	11
2.2 Het plangebied.....	18
3 Voorkomen van beschermde soorten planten en dieren	21
3.1 Bronnenonderzoek.....	21
3.2 Methodiek veldonderzoek.....	21
3.3 Resultaten.....	24
4 Effecten op beschermde flora en fauna	31
4.1 Effecten van de ingrep op beschermde soorten.....	31
4.2 Flora	31
4.2 Ongewervelden.....	31
4.5 Reptielen.....	31
4.6 Grondgebonden zoogdieren	31
4.7 Vleermuizen	31
4.8 Vogels	32
5 Conclusies en aanbevelingen	33
5.1 Conclusies	33
5.2 Aanbevelingen	33
6 Literatuur.....	35
Bijlage 1 Wettelijke kaders	37

1 Inleiding

1.1 Aanleiding en doel

Namens Waterwinningbedrijf Brabantse Biesbosch¹ (WBB) is Evides voornemens om een nieuw innamestation “Spijkerboor” te realiseren. Dit nieuwe innamestation heeft als doel de waterzuiverende werking van De Gijster te verbeteren en een betere en duurzamere waterinlaat te kunnen garanderen in vergelijking tot het huidige innamestation “Kerksloot”. Deze ingreep kan effecten hebben op door de Natuurbeschermingswet 1998 (Nbwet) beschermde natuurgebieden en de Ecologische Hoofdstructuur (EHS).

WBB neemt jaarlijks 180 miljoen m³ Maaswater uit de Amer in via het inlaatpunt Gat van de Kerksloot in De Gijster. Vervolgens gaat het water via het bekken Honderd-en-Dertig naar het bekken de Petrusplaat. Hierna is het water geschikt voor drinkwater- en industriewaterproductie. De bekkens hebben een belangrijke rol voor de drinkwatervoorziening voor Rotterdam, Zeeland en Noord-Brabant.

Innamestation “Kerksloot” was oorspronkelijk bedoeld als tijdelijk (nood)inlaatstation. Na realisatie van De Gijster zou dit innamestation dienen als doorvoerpompstation naar spaarbekken Honderd-en-Dertig. Echter, innamestation Spijkerboor is nooit gerealiseerd. Innamestation Kerksloot is daardoor sinds 1973 onbedoeld werkzaam als innamestation van water in De Gijster en als doorvoerstation naar Honderd-en-Dertig.

Het gebruik van innamestation Kerksloot kent zijn beperkingen op het gebied van inzetbaarheid, energie-efficiëntie, functionaliteit en hydraulica. Doordat de inlaat als de uitlaat zich in hetzelfde pompstation bevindt ontstaan kortsluitstromingen. Deze beïnvloeden het de voorzuiverende werking van De Gijster negatief. Tijdens de zomermaanden loopt het systeem tegen zijn capaciteit aan. Innamestation Kerksloot is oorspronkelijk bedoeld als noodinlaat, zodat de hydraulische werking niet optimaal is, waardoor extra slijtage optreedt.

De realisatie van een nieuw innamestation aan de oostzijde van De Gijster, recht tegenover uitlaatpompstation Kerksloot, zorgt voor een langere verblijftijd en een betere afvlakking van de hoeveelheid ingenomen water (Kivits *et al.* 2014). Naarmate de capaciteit van het innamestation hoger is, kan gedurende een langere periode een hoger waterpeil in De Gijster worden gehandhaafd, waardoor de verblijftijd en daarmee de zuiverende bijdrage wordt vergroot ten opzichte van de huidige situatie.

Uit vooronderzoek door Witteveen & Bos blijkt dat significant negatieve effecten op Natura 2000-gebied Biesbosch niet op voorhand zijn uit te sluiten (Witteveen+Bos 2013). Een passende beoordeling is daarmee nodig. Evides heeft aangegeven dat

¹ Waterwinningbedrijf Brabantse Biesbosch (WBB) is een naamloze vennootschap en voor 60% eigendom van waterbedrijf Evides en voor 40% eigendom van waterbedrijf Brabant Water.

een m.e.r.-procedure doorlopen dient te worden. Het opstellen van de MER wordt gedaan door KYBYS in samenwerking met Bureau Waardenburg.

Op basis van het voorkeursalternatief zijn drie inrichtingsvarianten voor de MER ontwikkeld. In de onderhavige passende beoordeling zijn deze drie inrichtingsvarianten getoetst aan de vigerende wetgeving en is daarmee bruikbaar voor de MER.

In dit rapport wordt verslag gedaan van bronnen- en veldonderzoek, bepaling van de effecten op beschermde soorten planten en dieren (Flora- en faunawet) en mogelijkheden voor mitigatie en eventueel compensatie van de effecten.

Het doel is om te bepalen of de ingreep kan leiden tot overtredingen van verbodsbepalingen uit de Flora- en faunawet. Als dat het geval is, wordt bepaald of er maatregelen mogelijk zijn om overtreding te voorkomen, of onder welke voorwaarden ontheffing kan worden aangevraagd en verkregen.

Gelijktijdig met dit onderzoek in het kader van de Flora- en faunawet, is er een Passende Beoordeling Natuurbeschermingswet 1998 uitgevoerd (Smits *et al.* 2014).

1.2 Aanpak toetsing Flora- en faunawet

Bij realisatie van Innamestation Spijkerboor zal rekening moeten worden gehouden met het huidige voorkomen van krachtens de Flora- en faunawet beschermde soorten planten en dieren. Als de voorgenomen ingreep leidt tot het overtreden van verbodsbepalingen betreffende beschermde soorten, zal moeten worden nagegaan of een vrijstelling geldt of dat een ontheffing ex artikel 75 van de Flora- en faunawet moet worden verkregen (zie bijlage 1).

Deze natuurtoets beschrijft de effecten van de ingreep op beschermde en/of bijzondere soorten planten en dieren. In dit rapport wordt ingegaan op de volgende vragen:

- Welke beschermde soorten planten en dieren komen mogelijk of zeker voor in de invloedssfeer van de ingreep.
- Welke effecten op beschermde soorten heeft de ingreep?
- Kunnen de effecten een wezenlijke negatieve invloed op soorten hebben?
- Worden verbodsbepalingen van de Flora- en faunawet overtreden? Zo ja, welke?
- Moet hiervoor ontheffing worden aangevraagd?
- Zijn er mogelijkheden voor mitigatie (vermindering) en compensatie van schade aan beschermde soorten?

Deze rapportage kan dienst doen bij de onderbouwing van de ontheffingsaanvraag ex art. 75 Ffwet. De beoordeling van het voorkomen van effecten op beschermde soorten is opgesteld op basis van het in 2013 en 2014 uitgevoerde veldwerk m.b.t. de

verspreiding van beschermde flora en fauna in het plangebied, de huidige ter beschikking staande kennis en inschattingen van deskundigen.

De toetsing is een bepaling en beoordeling van de huidige aanwezigheid van beschermde soorten planten en dieren in het plangebied, de functie van het plangebied en de directe omgeving voor deze soorten en de te verwachten effecten van de voorgenomen ingreep op beschermde soorten.

2 Ingreep en plangebied

2.1 De ingreep

De beschrijving van de ingreep is gebaseerd op de Notitie Reikwijdte en Detailniveau (Kivits et al. 2014) en is aangevuld met informatie van de definitieve alternatieven. De beschrijvingen in §2.1.1, §2.2.2 en §2.2.3 zijn gebaseerd op het voorkeursalternatief. In §2.2.4 worden de alternatieven beschreven.

2.1.1 Inrichting pompstation en aanvoerwatergang

Het nieuwe innamestation is aan de oostzijde van De Gijster gepland (zie figuur 2.1). Maaswater uit de Bergsche Maas worden onttrokken middels een aanvoerwatergang tussen De Gijster en het Spijkerboor. Tussen het Spijkerboor en het innamestation wordt een aanvoerwatergang aangelegd (zie figuur 2.1).

Figuur 2.1 Voorkeursalternatief: situering aanvoerwatergang en innamestation. Bron Kivits et al. (2014).

2.2.2 Aanlegfase

De aanleg en aanvoer van materiaal gebeurt via de werkhaven bij pompstation Kerkslot. Tijdens de realisatiefase van het pompstation wordt het materieel over de bekkendijk worden aangevoerd.

Aanvoerwatergang

De aanvoerwatergang vormt een rechtstreekse verbinding tussen Spijkerboor en het innamestation. De totale lengte bedraagt ca. 900 m. De watergang ligt gedeeltelijk evenwijdig aan het zuidelijke deel van de dijk rondom polder De Plomp en doorsnijdt

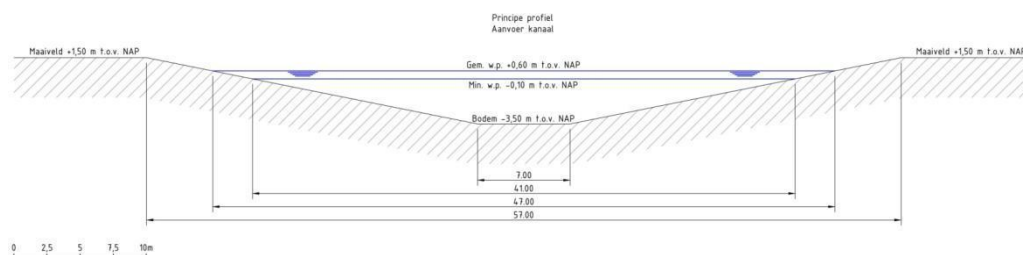
bestaande rietvelden en een schietwilgenbos. De watergang zal zodanig worden gedimensioneerd dat minimaal een aanvoercapaciteit van 16 m³/sec kan worden gerealiseerd. De watergang heeft een totale breedte van ca. 55 m (vanaf insteek). De bodem van de watergang ligt gelijk aan de bodem van het Spijkerboor (minimaal -3,5 m NAP).

De aanvoerwatergang zal worden gerealiseerd door het graven van een geheel nieuwe watergang. De vrijkomende grond wordt zo veel mogelijk in de directe omgeving verwerkt. Indien dit schade oplevert aan de aanwezige habitattypen dan moet de grond worden afgevoerd naar een locatie buiten Natura 2000-gebied Biesbosch. Grond moet worden afgevoerd via schepen.

De werkzaamheden gaan gepaard met geluid, verlichting en optische verstoring. Op plaatsen waar wordt gegraven zal bestaande beplanting verdwijnen. De oevers van de watergang krijgen een natuurvriendelijk talud, specifiek ingericht ten behoeve van de nagestreefde natuurwaarden en natuurwaarden die door de aanleg van de aanvoerwatergang zijn aangetast. Tijdens de realisatie van de aanvoerwatergang wordt het materieel voornamelijk over het water worden aangevoerd.

Bestaande vaarwegen die door de aanvoerwatergang worden gekruist, worden intact gelaten, mede uit oogpunt van waterhuishouding, natuurlijke inpassing en recreatie. De watergang doorkruist een bestaande wandelroute van Staatsbosbeheer op twee plekken. Herstel zal plaatsvinden door bijvoorbeeld de aanleg van een brug of voetveer. De vorm en de te gebruiken materialen worden afgestemd op een inpassing in de directe omgeving. Bij de inrichting van de oevers en het terrein direct rondom de watergang wordt een integratie in de omgeving nagestreefd.

De doorkijk vanaf het Spijkerboor op de watergang en het innamestation wordt zoveel mogelijk worden beperkt door toepassing van beplanting. De stroomsnelheid in de watergang wordt laag gehouden, zodat erosie van de oevers voorkomen wordt. De stroomsnelheid is zodanig dat jonge vis kan ontkomen aan de stroming. De oevers krijgen een natuurlijk talud (zie figuur 2.2) met een taludhelling van 1:5. Hierdoor zullen zich moeras- en oevervegetaties ontwikkelen. Nabij het innamestation zal de bodem van de watergang worden voorzien van steenbestorting en grindkoffer om de inname optimaal te laten verlopen. Ten aanzien van de bevaarbaarheid wordt uitgegaan van een maximale grootte, die is afgestemd op vaartuigen die het Gat van Plomp en het Spijkerboor bevaren.

Figuur 2.2 Dwarsprofiel van de aanvoerwatergang. Bron Kivits et al. (2014).

Innamestation

Aan de oostzijde van De Gijster wordt het nieuwe innamestation Spijkerboor gerealiseerd. Het pompstation met innamewerk komt aan de zijde van de aanvoerwatergang en het uitlaatwerk in het spaarbekken De Gijster (zie voor impressie figuur 2.3).

Het innamestation wordt volledig geïntegreerd in de buitendijk van het bekken, waardoor het zoveel mogelijk wordt onttrokken aan het zicht. Het ontwerp is functioneel, waarbij de voorkeur uitgaat naar een gesloten betonnen gebouw met enkel openingen/toegang boven de maatgevende hoogwaterstand. Qua hoogte blijft het pompgebouw beneden de kruin van de dijk. Verder worden geluids-reducerende voorzieningen aangebracht in het gebouw en de aanwezige installaties.

Uitgaande van de thans bekende gegevens over de bodemopbouw, kunnen de constructies mogelijk op staal gefundeerd worden. Indien dat niet mogelijk is wordt mogelijk gebruikt gemaakt van paalfunderingen. Ter plaatse van het uitlaatwerk wordt de ondergrond geschikt gemaakt voor het maximale uitstroomdebiet.

Figuur 2.3 Impressie van innamestation Spijkerboor gezien vanaf de noordzijde. Bron Kivits et al. (2014).

De bouwactiviteiten leiden tot de aanwezigheid van materieel, personeel en een toename in vaarbewegingen. Daarnaast vindt er met regelmaat aan- en afvoer van materialen plaats. Dit zal deels over de dijk van De Gijster plaatsvinden en deels via het water (Spijkerboor). Dit zal leiden tot optische verstoring en enige geluid- en lichtverstoring.

2.2.3 Gebruiksfase

Aanvoerwatergang

De watergang staat in directe verbinding met het Spijkerboor en zorgt daardoor voor een directe en continue aanvoer van Maaswater. De maximale stroomsnelheid in de watergang is 0,2-0,3 m/sec. De functie van de watergang is gericht op het garanderen van voldoende beschikbaarheid van innamewater.

Innamestation

Innamestation Spijkerboor heeft de volgende pompfuncties:

- Aanvullen van de onttrekking en zo het niveau De Gijster behouden;
- Vullen van De Gijster na een innamestop;
- Waterinname in tijden van groot aanbod aan innamewater van voldoende kwaliteit en aanleggen van een buffer in De Gijster (door inname van extra water) om tijden van droogte beter te kunnen overbruggen en het selectieve innamebeleid meer te kunnen hanteren.

Het ruwe water wordt door de pompen naar het spaarbekken gepompt middels een persleiding, waarbij iedere pomp zijn eigen persleiding heeft. Grove delen worden automatisch door reinigende roosters verwijderd en automatisch afgevoerd naar een container. De totale capaciteit van de pompen bedraagt 16 m³/sec. De dagelijkse capaciteit is 4-5 m³/s. Het ontwerp van het innamestation zal rekening houden met een mogelijke uitbreiding naar 24 m³/s. Na een innamestop wordt de restcapaciteit van het innamestation ingezet om De Gijster aan te vullen. Indien een pomp uitvalt dan moet de benodigde capaciteit van 16 m³/s gehandhaafd blijven. Er wordt dan ook uitgegaan van een configuratie van vier pompen met ieder een werkcaciteit van 3 t/m 5,3 m³/s.

Onafhankelijk van de uitlaatconstructie in De Gijster, is het uitgangspunt dat de pompen ook zonder tegendruk functioneren. Dus ook als het niveau in het bekken onder de uitstroom van de uitlaatput komt is het innamestation in staat om het bekken te vullen. In geval van calamiteiten kan het bekken ook via de bypass van de Kerkslot worden gevuld.

Om in de energie te voorzien dient de huidige 10kV verdeler op Kerkslot uitgebreid te worden. Het bestaande 10kV distributienet vanaf de Petrusplaat tot en met Kerkslot heeft vooralsnog voldoende capaciteit om innamestation Spijkerboor van energie te voorzien.

In de gebruiksfase wordt het innamestation gemiddeld 2 keer per week bezocht en is zowel over land als over water bereikbaar voor bevoegden. In de omgeving van het pompstation is geen recreatie toegestaan, waarbij de bestaande kwelslot fungeert als barrière. In de nabijheid van de pompstation wordt een kade aangelegd om recreatie tegen te gaan.

2.2.4 Alternatieven

Voor bepaling van de alternatieven zijn de volgende technische uitgangspunten gehanteerd:

- De capaciteit van innamestation Spijkerboor bedraagt 16 m³/s, met een bandbreedte van 16 – 24 m³/s;
- Deze capaciteit dient ook gehaald te worden bij uitval van één pomp;
- Het innamestation dient een latere uitbreiding naar een hogere capaciteit niet in de weg te staan (hiermee wordt bedoeld op de capaciteit van 24 m³/s);
- Het innamestation dient zo mogelijk rekening te houden met eventuele toekomstige ontwikkelingen, zoals de realisatie van een vierde spaarbekken of het gebruik van een tweede anker via de Nieuwe Merwede.

Op basis van de bovenstaande criteria zijn vijf alternatieven in beschouwing genomen in het onderzoek naar de nut en noodzaak (Kivits et al. 2014). De belangrijkste criteria waarop Kivits et al. (2014) de vijf alternatieven heeft beoordeeld zijn:

- Het effect op de bekkenfunctionaliteit (bijv. verbetering van de doorstroming);
- De variant moet leiden tot een verbetering van de verblijftijd en de zuiverende werking van De Gijster;
- De variant moet technisch, financieel en ruimtelijk redelijkerwijs uitvoerbaar zijn.

Na toetsing van de vijf alternatieven aan de bovengenoemde criteria blijven de volgende vier alternatieven voor de MER-fase over:

- A. Aanvoerwatergang Spijkerboor Noord – voorgenomen activiteit (voorkeursalternatief)
- B. Aanvoer persleiding Spijkerboor
- C. Aanvoer Sloot van Sint-Jan
- D. Aanvoerwatergang Spijkerboor Zuid

Aanvoer persleiding Spijkerboor

Dit alternatief volgt hetzelfde tracé als het voorkeursalternatief Spijkerboor Noord (zie figuur 2.4). Het pompstation wordt geplaatst direct aan of nabij de oever van de watergang Spijkerboor even ten noorden van de Sloot van Sint Jan. Vanaf dat punt wordt het water middels een persleiding naar De Gijster gepompt. Uitgegaan wordt van een dubbele uitvoering van de persleiding. De diameter per leiding bedraagt 2.500 mm en de snelheid van het water bedraagt 1,5 – 2 m/s. De leidingen kunnen worden aangelegd in een open sleuf met een dekking van 1 m in (drassig) terrein. Een andere optie is de leidingen aan te leggen middels een gesloten frontboring.

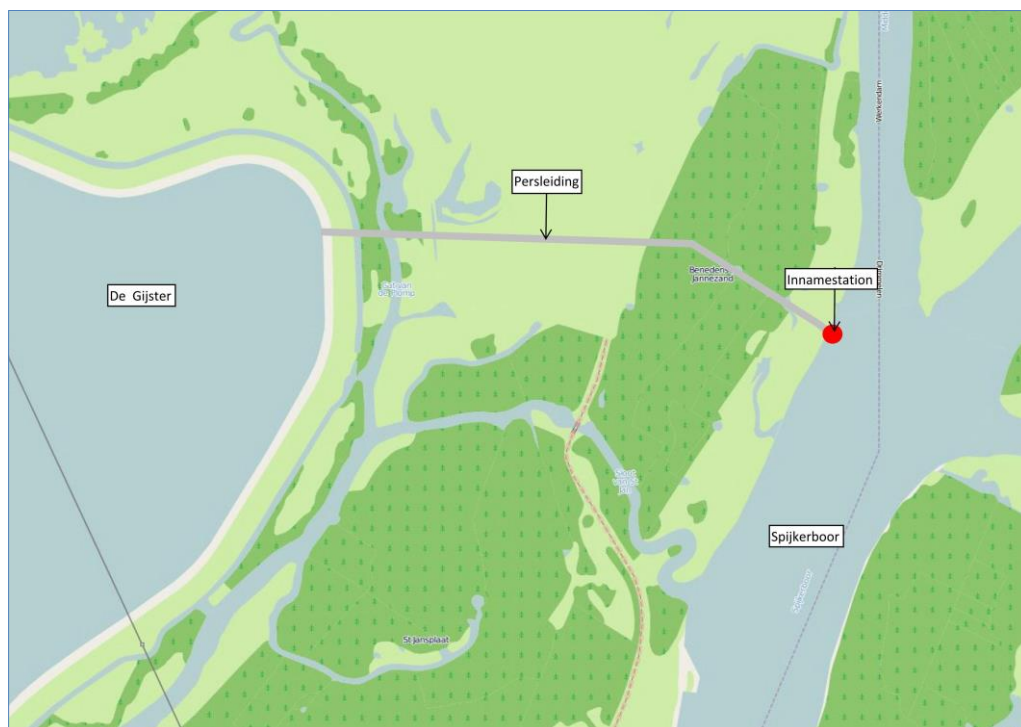
Sloot van Sint-Jan

Dit alternatief maakt gebruik van de bestaande Sloot van Sint-Jan (zie figuur 2.5). Deze watergang is nu ca. 30 m breed en wordt door recreanten gebruikt. De oevers van de Sloot van Sint Jan zijn over vrijwel de gehele lengte dicht begroeid met wilgenbos, her en der onderbroken door rietvelden en rietuigten. Om voldoende aanvoercapaciteit te genereren moet de watergang worden verbreed met ca. 10 m.

Hiervoor wordt aan één of aan beide zijden een deel van de oever afgegraven, waarbij bestaand bos en riet zal verdwijnen. Daarnaast zal ten behoeve van het doorstroomprofiel de watergang moeten worden verdiept van ca. 1,50 m –NAP naar 3,50 m –NAP. In vergelijking met de voorgenomen variant is het totale grondverzet in deze variant lager. Bij de keuze van deze variant vormt de bestaande brug over de Sloot van Sint-Jan een knelpunt in verband met de gewenste aanvoerhoeveelheid en daarvoor benodigde herprofilering van de watergang. De brug heeft de status van gemeentelijk monument en derhalve een hoge cultuurhistorische waarde. Tot slot zal het innamestation in deze variant in het verlengde van de westelijke monding van de Sloot van Sint Jan geplaatst worden. Dit zal net als bij de voorgenomen activiteit in de bekkendijk geïntegreerd worden.

Aanvoerwatergang Spijkerboor Zuid

Bij dit alternatief wordt een nieuwe aanvoerwatergang ten zuiden van de Sloot van Sint Jan aangelegd (zie figuur 2.6). In het verlengde daarvan zal het innamestation in de bekkendijk worden geïntegreerd. De dimensionering van de watergang sluit aan bij de dimensionering van de watergang in de voorgenomen activiteit. Bij de inrichting van de zuidelijke watergang kan onderzocht worden of deze eventueel een smaller profiel krijgt, waardoor een kleinere landschappelijke aantasting nodig is in vergelijking met de noordelijke variant. Bij deze variant zal tevens de bestaande wandelstructuur minder worden verstoord. De benodigde gronden voor aanleg van de watergang zijn in eigendom van Staatsbosbeheer.

Figuur 2.4 Alternatief Persleiding Spijkerboor. Bron Kivits et al. (2014).

Figuur 2.5 Alternatief Sloop van Sint-Jan. Bron Kivits et al. (2014).

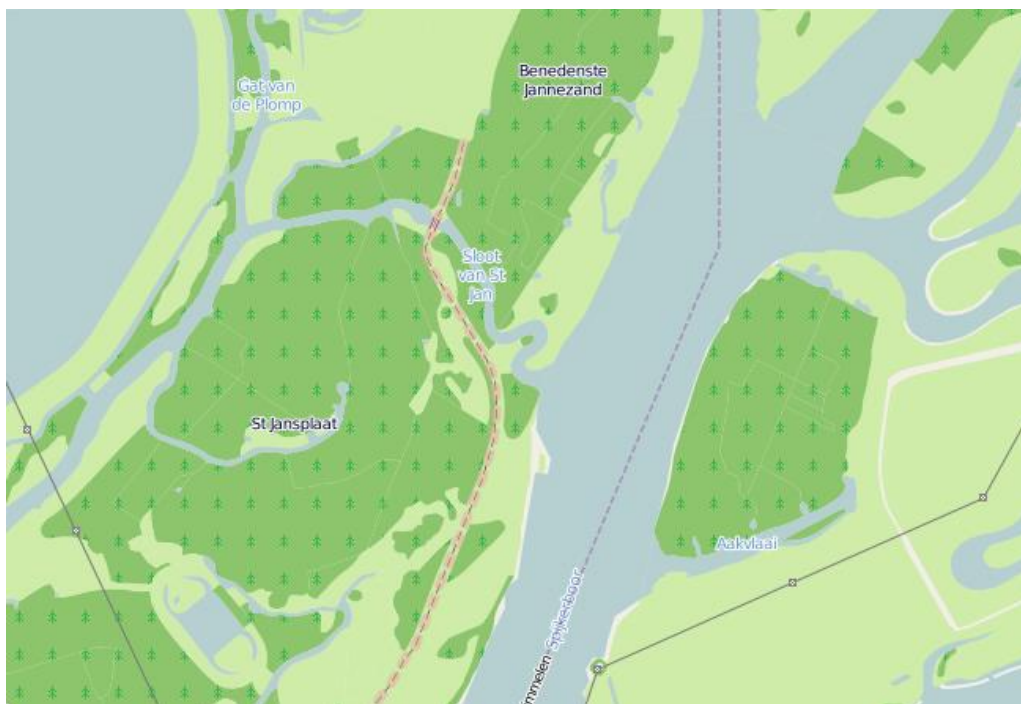

Figuur 2.6 Alternatief Aanvoerwatergang Spijkerboor Zuid. Bron Kivits et al. (2014).

2.2. Het plangebied

Het plangebied ligt binnen Natura 2000-gebied De Biesbosch dat tevens onderdeel is van de EHS. De vier alternatieven zijn gesitueerd in het gebied ten oosten van De Gijster in de zuidoostelijke Biesbosch (zie figuur 2.7 & 2.8). Hier ligt rivierarm Spijkerboor welke een zuidelijke voortzetting is van het Steurgat en uitmondt in de Bergsche Maas. Tussen Spijkerboor en De Gijster liggen verschillende waterlopen, zoals de Sloot van Sint-Jan. Het gebied tussen De Gijster en Spijkerboor bestaat uit kreken, geulen, broekbossen, grienden, natte graslanden, moerassen en polders.

Het voorkeursalternatief en alternatief Persleiding Spijkerboor liggen op hetzelfde tracé en gaat door het wilgenbos Benedenste Jannezand en aangrenzende moerasvegetatie, natte graslanden en polders. Het alternatief Sloot van Sint-Jan volgt de gelijknamige kreek. Deze kreek wordt begeleid door oevers begroeid met ruigte, wilgenstruwelen, wilgenbos en (natte) graslanden. Alternatief Aanvoerwatergang Spijkerboor Zuid is gesitueerd de wilgenbossen van de St. Jansplaat en doorsnijdt tevens graslanden en de kreek Middelste Gat van de Plomp.

Figuur 2.7 Plangebied en directe omgeving. Centraal ligt het Spijkerboor.
Bron OpenStreetMap.org.

Figuur 2.8 Ruime omgeving van het plangebied (gele vierkant). Bron OpenStreetMap.org.

3 Voorkomen van beschermde soorten planten en dieren

3.1 Bronnenonderzoek

Het bronnenonderzoek gaat uit van bestaande en beschikbare gegevens. Voor een actueel overzicht van beschermde soorten die in de regio voorkomen zijn online beschikbare bronnen geraadpleegd, waaronder waarneming.nl. De lijst van beschermde soorten en de verspreiding daarvan is aangevuld op grond van recente onderzoeksrapporten, literatuur en kennis aanwezig bij de beheerders van De Biesbosch. Een volledige lijst van bronnen is te vinden in de literatuurlijst achter in dit rapport.

3.2 Methodiek veldonderzoek

Inventarisatie beschermde soorten vaatplanten

In maart-juni is het voorkomen van beschermde soorten planten in het plangebied in kaart gebracht (zie tabel 3.1). In juni is het Spijkerboor onderzocht op het voorkomen van drijvende waterweegbree die mogelijk in het gebied zou voorkomen (Witteveen + Bos 2013).

Tabel 3.1 Overzicht van uitgevoerde veldonderzoeken. Aanvullen 2013 en overige bezoek 2014?

soortgroep	datum	soorten/opmerkingen
vaatplanten	27-03-2014	ronde spindotterbloem
	14-05-2014	spindotterbloem o.a.
	10-07-2014	drijvend waterweegbree
kleine zoogdieren	18-10-2013	uitzetten life-traps
	21 t/m 24-10-2013	scherp zetten / controleren
	9-05-2014	uitzetten life-traps
	12-05 t/m 16-05-2014	vallen op scherp gezet / controlerondes vallen
vleermuizen	14-05-2014	inventarisatieronde avond/nacht
	12-06-2014	nachtronde
	10-07-2014	avondronde
broedvogels	27-03-2014	ochtendronde
	17-04-2014	ochtendronde
	9-05-2014	ochtendronde
	15-05-2014	ochtend + avondronde
	12-06-2014	avond/nachtronde
vissen	12-05-2014	fuiken uitgezet, electro-vissen
	12-05 t/m 16-05-2014	controlerondes fuiken
	14-05-2014	inventarisatie met schepnet

Onderzoek naar voorkomen noordse woelmuis en waterspitsmuis

Het onderzoek naar het voorkomen van de noordse woelmuis en de waterspitsmuis is uitgevoerd in oktober 2013 en in mei 2014 (zie tabel 3.1). Voor het onderzoek is gebruik gemaakt van life-traps. Deze zijn zo verdeeld dat alle potentiële leefgebieden binnen het plangebied zijn afgedekt (zie figuur 3.1).

Figuur 3.1 Locaties van raaien van muizenvallen in het najaar van 2013 (boven) en het voorjaar van 2014 (onder).

De vallen zijn in raaien geplaatst in op het oog geschikt biotoop. Daarnaast zijn ze zo geplaatst dat ze goed zijn terug te vinden, maar wel uit het zicht staan van toevallige passanten. Het onderzoek is uitgevoerd met inloopvallen, type Longworth. Deze zijn in paren in een raai van 20 stuks uitgezet. Per raai is ongeveer 100 m oever bemonsterd. In totaal zijn 6 raaien uitgezet.

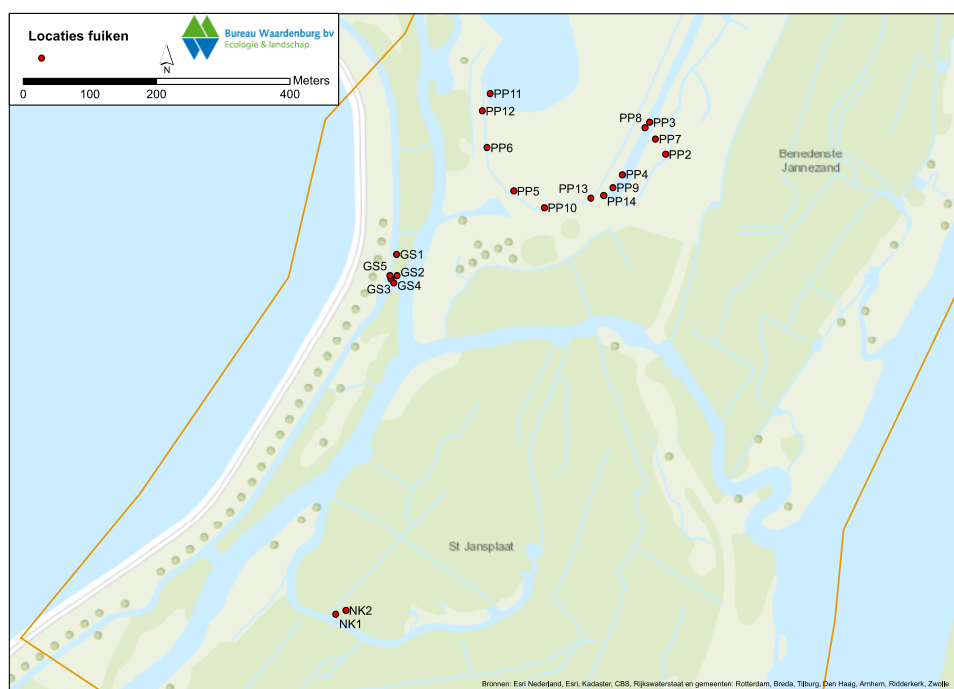
De vallen worden op dag 1 uitgezet met voedsel en hooi en staan gedurende 2 dagen open, terwijl het vangmechanisme is geblokkeerd (pre-baiten). Op de ochtend van dag 4 zijn de vallen op scherp gezet en vervolgens zijn de vallen 10 keer om de 12 uur gecontroleerd ('s avonds en 's morgens). Na de laatste controle (dag 9) zijn de vallen verwijderd en schoon- gemaakt. Alle kleine zoogdieren (muizen en spitsmuizen) die in de vallen zijn aangetroffen zijn op soort gedetermineerd.

Aanwezigheid verblijfplaatsen vleermuizen

De aanwezigheid van vleermuizen en mogelijke verblijfplaatsen van vleermuizen is gecontroleerd met een batdetector. Dat is gedaan tijdens verschillende avonden en nachten met relatief zacht weer en weinig wind (zie tabel 3.1).

Inventarisatie broedvogels, inclusief jaarrond beschermde nesten

Het noordelijk deel van het plangebied is in april 2014 gecontroleerd op nesten van soorten, waarvan het nest jaarrond beschermd is. In mei 2014 is het zuidelijke deel gecontroleerd (tabel 3.1).

Figuur 3.2 Overzicht geplaatste finken in het voorjaar van 2014.

Inventarisatie beschermde vissoorten

De krekten in het plangebied zijn steekproefgewijs bemonsterd door middel van schepnet op 12 mei 2014 (tabel 3.1).

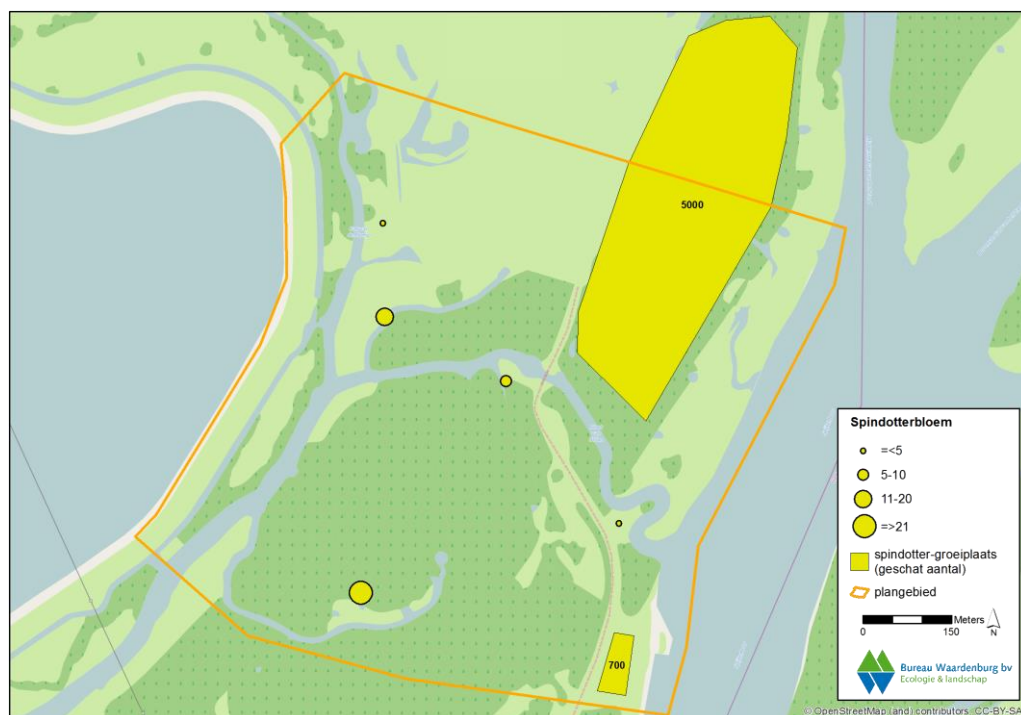
3.3 Resultaten

3.3.1 Vaatplanten

Uit veldonderzoek blijkt dat de spindotterbloem (Tabel 2, AmvB art. 75 Ffwet) in grote getale voorkomt in het Benedenste Jannezand (figuur 3.3). Hier bloeiden naar schatting minimaal 5.000 exemplaren. In de overige delen binnen het plangebied groeit de spindotterbloem in kleine aantallen (figuur 3.3).

Op een enkele plek in het bos van de Benedenste Jannezand is op omgevallen bomen steenbreekvaren en tongvaren (Tabel 2, AmvB art. 75 Ffwet) vastgesteld (figuur 3.4) Hier groeit ook daslook (Tabel 2, AmvB art. 75 Ffwet). Drijvende waterweegbree (Tabel 3, AmvB art. 75Ffwet) is niet aangetroffen in het Spijkerboor.

Op het talud van De Gijster groeit aardaker (Tabel 1, AmvB art. 75 Ffwet).

Figuur 3.3 Verspreiding van de spindotterbloem in het plangebied op basis van veldonderzoek door Bureau Waardenburg in het voorjaar van 2014.

Figuur 3.4 Voorkomen van overige beschermde soorten binnen het plangebied. Bron: eigen waarnemingen en T. Muusse, Staatsbosbeheer.

3.3.2 Ongewervelden: dagvlinders, libellen en platte schijfhoorn

Met uitzondering van de platte schijfhoorn komen er in de Biesbosch geen beschermde soorten slakken voor (Reemer & Smit 2007). De platte schijfhoorn komt vooral voor in kleine, permanente wateren op veengrond. Buiten de veengronden stelt de soort hoge eisen aan de helderheid van het water en dienen veel ondergedoken waterplanten voor te komen. Er zijn van de soort weinig specifiek ecologische eisen bekend. Er zijn van het Eiland van Dordrecht waarnemingen bekend van voor 1998, waaronder direct langs de Nieuwe Merwede, en ook uit de Brabantse Biesbosch (Gmelig Meyling & Boesveld 2008). Op basis van de habitateisen, locaties met helder water met een rijke onderwatervegetatie, komt de soort niet voor in de kreek in het plangebied.

Aan het water gebonden beschermde waterkevers zijn de brede geelgerande waterroofkever en de gestreepte waterroofkever. De eerst genoemde soort is niet in de Biesbosch aangetroffen (Huijbregts 2004a). De tweede soort is wel op het Eiland van Dordrecht vastgesteld, maar wordt beschreven als een soort van grote, permanente stilstaande wateren (Huijbregts 2004b), zodat deze soort niet in het plangebied aanwezig is.

De rivierrombout wordt veelvuldig langs de Nieuwe Merwede en de Beneden Merwede aangetroffen (Boesveld & Van der Neut 2006). Onderzoek van Kalkman et

al. (2003) heeft laten zien dat het voorkomen van de rivierrombout sterk gebonden is aan delen van de rivier met in de zomer relatief lage stroomsnelheden, die in de winter veel hogere stroomsnelheden kennen, waardoor het gebied niet dichtslibt. De larven van de soort komen vooral voor in kribvakken.

Op de overgang van de Bergsche Maas naar de Amer zijn ook rivierrombouts vastgesteld (Anonymus 2007). Uit de Brabantse Biesbosch zijn nog maar weinig waarnemingen bekend, zodat aangenomen wordt dat de soort hier schaars is. De larven zijn echter vooral te vinden in delen van de rivier die enkele centimeters tot enkele decimeters diep zijn (Kalkman *et al.* 2003), hetgeen neerkomt op de directe oeverzone. Gezien het bovenstaande heeft het plangebied geen betekenis voor de rivierrombout.

3.3.3 Vissen

Alle watergangen binnen het plangebied zijn onderzocht op het voorkomen van beschermde vissoorten. Onderstaand zijn deze gegevens verwerkte en aangevuld met andere onderzoeksresultaten en literatuur.

De Biesbosch is een van de kerngebieden van de bittervoorn (Brouwer *et al.* 2010). De soort heeft een voorkeur voor bredere (> 5 m) en diepere watergangen (> 0,9 m). De aanwezigheid van ondiepe habitats met goed ontwikkelde waterplantvegetaties is van belang. In het plangebied zijn zowel de kwelsloot van De Gijster en de aangrenzende watergangen van betekenis voor de bittervoorn (figuur 3.4)

Figuur 3.4 Resultaten visonderzoek 2013-2014. Weergegeven zijn de aangetroffen beschermde soorten.

Grote modderkruipers leven oorspronkelijk in overstromingsvlaktes van rivieren (Brouwer *et al.* 2010). Daarnaast leven ze oppervlaktewateren met een dichtbegroeide oeverzone, moerassen en dichtbegroeide langzaam stromende waterlopen. Binnen het plangebied zijn de watergangen van Polder de Plomp van betekenis voor de grote modderkruiper. Hier zijn exemplaren in verschillende sloten aangetroffen (figuur 3.4).

De kleine modderkruiper is een bodemvis van allerlei zwak stromende en stilstaande wateren (Brouwer *et al.* 2010). In stromende delen worden bij voorkeur de luvare delen opgezocht. Voor de voortplanting is dichte vegetatie in ondiep water essentieel. Binnen het plangebied zijn de kwelsloot van De Gijster, sloten in Polder de Plomp en watergangen in de St. Jansplaat van belang voor kleine modderkruipers (figuur 3.4).

De rivierdonderpad komt bij voorkeur voor in stromend en zuurstofrijk water, zoals snelstromende beken en rivieren (Brouwer *et al.* 2010). In de Biesbosch kwam de rivierdonderpad voornamelijk voor in de oevers van de hoofdstromen, zoals in de Nieuwe Merwede. Inmiddels is de soort in de rivieren op veel plekken weggeconcentreerd door de uitheemse zwartbekgrondel (pers. med. M. Dorenbosch). In 2008 is de rivierdonderpad nog wel aangetroffen in De Gijster (Kubecka *et al.* 2009). Gezien het voorgaande is het plangebied niet van betekenis voor de rivierdonderpad.

Op basis van het veldonderzoek en bestaande literatuur is geconcludeerd dat het plangebied van betekenis is voor de beschermde vissoorten bittervoorn, grote modderkruiper en kleine modderkruiper.

3.3.4 Amfibieën

In het plangebied zijn bastaardkikker, bruine kikker, kleine watersalamander en gewone pad aangetroffen (Tabel 1, AmvB art. 75). De kleinere watergangen hebben voor deze soorten een functie als voortplantingswater. De dijk, het wilgenbos en het rietmoeras hebben een functie als landbiotoop. Het voorkomen van overige beschermde soorten amfibieën wordt op grond van het ontbreken van geschikt habitat uitgesloten.

3.3.5 Reptielen

In de regio komen geen reptielen voor (www.ravon.nl). Het voorkomen van reptielen kan op grond hiervan worden uitgesloten.

3.3.6 Grondgebonden zoogdieren

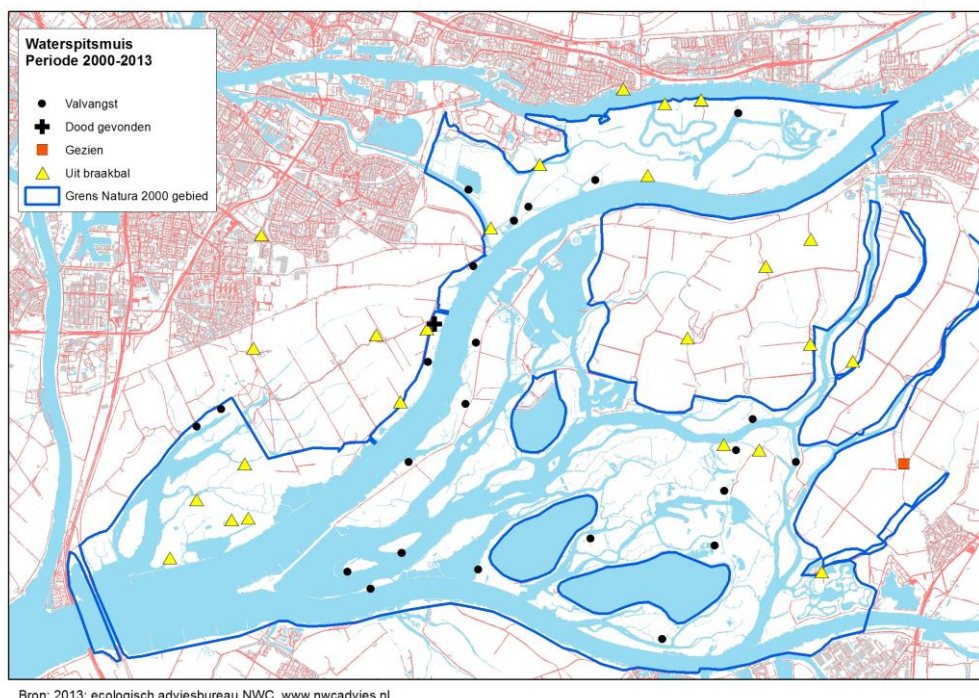
In de Biesbosch komen verschillende soorten beschermde zoogdieren voor. Naast de meer algemene soorten, zoals mol, gewone bosspitsmuis, bosmuis, veldmuis,

aardmuis en ree (Tabel 1, AmvB art. 75 Ffwet) komen ook de strikter beschermde soorten noordse woelmuis, waterspitsmuis en bever voor (Tabel 3, AmvB art. 75 Ffwet).

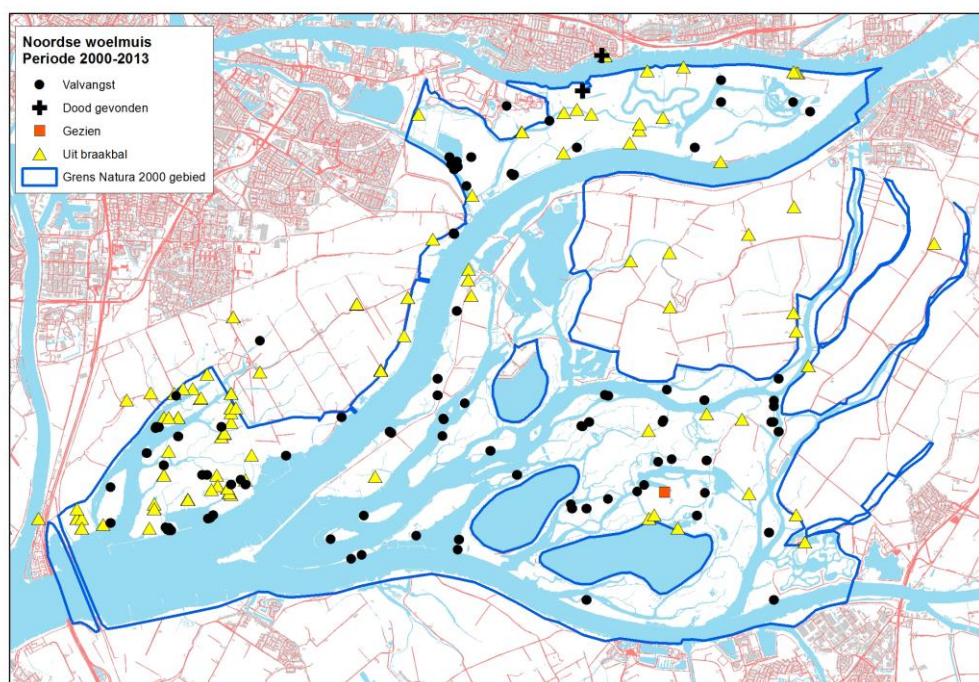
Waterspitsmuizen komen voor in de oeverzones van kreken en sloten in de Biesbosch (figuur 3.5). Nader onderzoek in het plangebied heeft geen vangsten opgeleverd. Voor een lastig te onderzoeken soort als de waterspitsmuis is daarmee niet volledig uit te sluiten dat de soort aanwezig is binnen het plangebied. De waterspitsmuis kan in een lage dichtheid voorkomen langs de kwelsloot van De Gijster en in de kleinere watergangen in Polder de Plomp.

De noordse woelmuis leeft in hoge vegetaties met vooral grasachtige soorten in vooral natte gebieden, omdat daar de concurrentie met andere woelmuizen ontbreekt (Lange *et al.* 2003). De noordse woelmuis komt op veel plekken voor in de Biesbosch (figuur 3.6). Binnen het plangebied zijn noordse woelmuizen vastgesteld aan de natte randen van het Benedenste Jannezand. In de overige gebieden zijn veel rosse woelmuizen vastgesteld; een soort die de noordse woelmuis wegconcurrereert.

De bever komt wijd verspreid voor in de Biesbosch. In totaal gaat het om meer dan 100 dieren (www.zoogdiervereniging.nl). Op veel plaatsen binnen het plangebied zijn vraatsporen en paadjes aanwezig en daarnaast zijn verschillende beverburchten aanwezig (zie figuur 3.7). Exacte locaties navragen via SBB

Figuur 3.5 Voorkomen waterspitsmuis in de Biesbosch. De gegevens van de Biesbosch zijn beschikbaar gesteld door Ecologisch adviesbureau NWC.

Figuur 3.6 Voorkomen noordse woelmuis in het plangebied (boven) en in de Biesbosch (onder). De gegevens uit het plangebied zijn afkomstig van eigen onderzoek. De gegevens van de Biesbosch zijn beschikbaar gesteld door Ecologisch adviesbureau NWC.

Figuur 3.7 Locaties beverburchten in het plangebied. Bron: T. Muusse Staatsbosbeheer.

3.3.7 Vleermuizen

Binnen het plangebied zijn foeragerende dwergvleermuizen aangetroffen. Op het Spijkerboor zijn foeragerende ruige dwergvleermuizen, gewone dwergvleermuizen, laatvlieger, watervleermuis en meervleermuis aangetroffen. Van deze soorten zijn de ruige dwergvleermuis en de watervleermuis boombewonende soorten. De wat grotere oude wilgen in het plangebied fungeren mogelijk als paarverblijfplaats in de nazomer voor de ruige dwergvleermuis of als verblijfplaats voor de watervleermuis.

3.3.8 Vogels

Jaarrond beschermde nesten

Het plangebied is onderzocht op nesten die jaarrond zijn beschermd². Het noordelijke deel van het plangebied is in april 2014 onderzocht. Dus in een periode zonder blad aan de bomen. Het zuidelijke deel is in mei 2014 onderzocht, toen de bomen al in het blad zaten. Het gebied is onoverzichtelijk en lastig te onderzoeken. Boven het bos op de Sint Jansplaat is een baltsende havik waargenomen. Er is hier echter geen nest aangetroffen. Bij Staatsbosbeheer is deze havik ook bekend, maar ook zij hebben geen nest kunnen vaststellen. De aanwezigheid van een nest kan echter niet volledig worden uitgesloten. Daarnaast is een adulte buizerd in het plangebied waargenomen. De aanwezigheid van een nest van deze soort kan worden uitgesloten.

² Op grond van door het ministerie van LNV verstrekte handreikingen worden nesten van de volgende soorten als jaarrond beschermde nestplaatsen beschouwd: boomvalk, buizerd, gierzwaluw, grote gele kwikstaart, havik, huismus, kerkuil, oehoe, ooievaar, ransuil, roek, slechtvalk, sperwer, steenuil, wespandief, zwarte wouw.

4 Effecten op beschermde flora en fauna

4.1 Effecten van de ingreep op beschermde soorten

Er kan onderscheid worden gemaakt tussen tijdelijke en permanente effecten in de aanlegfase respectievelijk gebruiksfase van het innamestation. Tijdelijke effecten treden op tijdens de aanlegfase van het innamestation. Het gaat bijvoorbeeld om:

- verstoring door de aanwezigheid en beweging van mensen en materieel;
- verstoring door geluid, licht en trillingen;
- tijdelijke onbereikbaarheid van leefgebied (door aanleg werkstroken, materieel-opslag en dergelijke).

Bij permanente effecten kan gedacht worden aan:

- oppervlakteverlies van het (potentiele) leefgebied als gevolg de ingreep

4.2 Flora

4.2 Ongewervelden

4.5 Reptielen

In het plangebied komen geen reptielen voor. Effecten op reptielen zijn dan ook uitgesloten.

4.6 Grondgebonden zoogdieren

4.7 Vleermuizen

Aanlegfase

Het plangebied heeft geen betekenis voor vleermuizen. Er zijn geen geschikte jachtplekken, vliegroutes en verblijfplaatsen aanwezig.

Effecten op vleermuizen als gevolg van de aanlegfase zijn uit te sluiten.

Gebruiksfase

Door het ontbreken van geschikte jachtplekken, vliegroutes en verblijfplaatsen is er geen sprake van locaties met een verhoogde activiteit van vleermuizen. De gebruiksfase levert daarmee geen reëel risico voor vleermuizen die op rotorhoogte

jagen. Het voorkomen van meer dan incidentele slachtoffers kan daarmee worden uitgesloten.

Effecten op vleermuizen als gevolg van de gebruiksfase zijn uit te sluiten.

4.8 Vogels

Verstoring (art. 10), vernietiging nesten (art. 11 en 12)

De ingreep kan in de aanlegfase leiden tot verstoring en vernietiging van nesten van algemene soorten broedvogels. Om overtreding van verbodsbepalingen te voorkomen is het aan te bevelen in de periode september-half maart te werken. Deze periode ligt buiten het broedseizoen van vogels. Dit minimaliseert de kans dat vogelnesten verstoord of vernietigd worden. Indien de werkzaamheden binnen het broedseizoen plaatsvinden kunnen deze worden uitgevoerd indien eerst ter plaatse is vastgesteld dat met de werkzaamheden geen nesten van broedvogels worden verstoord. Dit kan door voorafgaande aan de uitvoering van de werkzaamheden het werkterrein te controleren op de aanwezigheid van nesten. Bij aanwezigheid van nesten dient te worden bepaald of de werkzaamheden van dien aard zijn dat ze tijdelijk moeten worden uitgesteld of dat de werkzaamheden met behulp van mitigerende maatregelen kunnen plaatsvinden.

Sterfte (artikel 9)

5 Conclusies en aanbevelingen

5.1 Conclusies

5.2 Aanbevelingen

6 Literatuur

Bijlage 1 Wettelijke kaders

1.1 Inleiding

In deze bijlage worden de wettelijke kaders voor ecologische beoordelingen van ruimtelijke ingrepen en andere handelingen beschreven. In de natuurbeschermingswetgeving wordt een onderscheid gemaakt tussen soortenbescherming en gebiedsbescherming. De soortenbescherming is in Nederland verankerd in de Flora- en faunawet (§ 1.2 van deze bijlage), de gebiedsbescherming in de Natuurbeschermingswet 1998 (§ 1.3). Met deze wetten geeft Nederland invulling aan de Europese Vogel- en Habitatrichtlijnen. De Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo) bepaalt de procedures bij ruimtelijke ingrepen (§ 1.4). De regels voor de Ecologische Hoofdstructuur zijn opgenomen in het Barro (§ 1.5). Ook wordt kort ingegaan op de betekenis van Rode lijsten (§ 1.6)

1.2 Flora- en faunawet

Het doel van de Flora- en faunawet is het instandhouden en beschermen van in het wild voorkomende planten- en diersoorten. De Flora- en faunawet kent zowel een zorgplicht als verbodsbepalingen. De zorgplicht geldt te allen tijde voor alle in het wild levende dieren en planten en hun leefomgeving, voor iedereen en in alle gevallen. De verbodsbepalingen zijn gebaseerd op het 'nee, tenzij' principe. Dat betekent dat alle schadelijke handelingen ten aanzien van beschermde planten- en diersoorten in principe verboden zijn (zie kader).

Verbodsbepalingen in de Flora- en faunawet (verkort)	
Artikel 8:	Het plukken, verzamelen, afsnijden, vernielen, beschadigen, ontwortelen of op een andere manier van de groeiplaats verwijderen van beschermde planten.
Artikel 9:	Het doden, verwonden, vangen of bemachtigen of met het oog daarop opsporen van beschermde dieren.
Artikel 10:	Het opzettelijk verontrusten van beschermde dieren.
Artikel 11:	Het beschadigen, vernielen, uithalen, wegnemen of verstoren van nesten, hollen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van beschermde dieren.
Artikel 12:	Het zoeken, beschadigen of uit het nest halen van eieren van beschermde dieren.
Artikel 13:	Het vervoeren en onder zich hebben (in verband met verplaatsen) van beschermde planten en dieren.

Artikel 75 bepaalt dat vrijstellingen en ontheffingen van deze verbodsbepalingen kunnen worden verleend. Het toetsingskader hiervoor is vastgelegd in het Vrijstellingenbesluit. Er gelden verschillende regels voor verschillende categorieën werkzaamheden. Er zijn vier beschermingsregimes corresponderend met vier groepen beschermde soorten (tabellen 1 t/m 3 en vogels, AmvB art. 75³).

³ Voor soortenlijsten zie: *Besluit houdende wijziging van een aantal algemene maatregelen van bestuur in verband met wijziging van artikel 75 van de Flora- en faunawet en enkele andere wijzigingen*. 23 februari 2005.

Tabel 1. De algemene beschermde soorten

Voor deze soorten geldt een vrijstelling van verbodsbepalingen bij werkzaamheden in het kader van ruimtelijke ontwikkeling en inrichting en bestendig gebruik en beheer. Ontheffing ten behoeve van andere activiteiten kan worden verleend, mits de gunstige staat van instandhouding niet in het geding is ('lichte toetsing').

Tabel 2. De overige beschermde soorten

Voor deze soorten geldt een vrijstelling van verbodsbepalingen bij werkzaamheden in het kader van ruimtelijke ontwikkeling en inrichting en van bestendig gebruik en beheer, als op basis van een door de minister van EZ goedgekeurde gedragscode wordt gewerkt. Anders is ontheffing noodzakelijk, na lichte toetsing.

Tabel 3. De strikt beschermde soorten

Dit zijn de planten- en diersoorten vermeld in Bijlage 1 van het Vrijstellingenbesluit of in Bijlage IV van de Habitatrichtlijn. Uit recente jurisprudentie blijkt dat de regels voor de Habitatrichtlijnsoorten nog strikter zijn⁴.

Voor bestendig gebruik en beheer geldt voor de soorten van Bijlage 1 van het Vrijstellingenbesluit een vrijstelling van verbodsbepalingen, mits men werkt op basis van een door de minister van EZ goedgekeurde gedragscode. Voor ruimtelijke ingrepen is altijd een ontheffing op grond van artikel 75 van de Flora- en faunawet noodzakelijk. Deze kan worden verleend na een uitgebreide toetsing (zie onder).

Voor de soorten van Bijlage IV van de Habitatrichtlijn geldt hetzelfde regime, met één grote beperking. Ontheffing of vrijstelling kan alleen worden verleend op grond van dwingende redenen van groot openbaar belang, van het belang van het milieu, de openbare veiligheid, de volksgezondheid of de bescherming van wilde flora en fauna.

Vogels

Alle inheemse vogels zijn strikt beschermd. Ontheffing of vrijstelling kan alleen worden verkregen op grond van openbare veiligheid, volksgezondheid of bescherming van flora en fauna. De Vogelrichtlijn noemt zelfs 'dwingende redenen van groot openbaar belang' niet als grond⁵.

Dat betekent dat alle activiteiten die leiden tot verstoring of vernietiging van in gebruik zijnde nesten buiten het broedseizoen moeten worden uitgevoerd. Het ministerie heeft een lijst gemaakt van soorten die hun nest doorgaans het hele jaar door of telkens opnieuw gebruiken. Deze nesten zijn jaarrond beschermd⁶.

De uitgebreide toetsing houdt in dat ontheffing alleen kan worden verleend als:

1. Er geen afbreuk wordt gedaan aan de gunstige staat van instandhouding van de soort;
2. Er geen andere bevredigende oplossing voorhanden is;
3. Er sprake is van een in of bij wet genoemd belang;
4. Er zorgvuldig wordt gehandeld.

⁴ Zie uitspraken van de Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State, 21 januari 2009 zaaknr. 200802863/1 en 13 mei 2009 nr. 200802624/1), en Rechtbank Arnhem, 27 oktober 2009 zaaknr. AWB 07/1013. Zie tevens de brief van het ministerie van LNV d.d. 26 augustus 2009 onder kenmerk ffw2009.corr.046 en de Uitleg aangepaste beoordeling ontheffing ruimtelijke ingrepen Flora- en faunawet.

⁵ Zie vorige voetnoot.

⁶ Zie de Aangepaste lijst jaarrond beschermde vogelnesten ontheffing Flora- en faunawet ruimtelijke ingrepen, ministerie van LNV, augustus 2009.

Zorgvuldig handelen betekent het actief optreden om alle mogelijke schade aan een soort te voorkomen, zodanig dat geen wezenlijke negatieve invloed op de relevante populatie van de soort optreedt.

In veel gevallen kan voorkomen worden dat een ontheffing nodig is, als mitigerende maatregelen er voor zorgen dat de verblijfplaatsen van dieren steeds kunnen blijven functioneren. Vooral voor soorten van Bijlage IV van de Habitatrichtlijn en vogels is dit cruciaal (omdat er alleen ontheffing kan worden verkregen na zware toetsing).

1.3 Natuurbeschermingswet 1998

De Natuurbeschermingswet 1998 (kortweg: Nbwet) heeft tot doel het beschermen en instandhouden van bijzondere gebieden in Nederland. De belangrijkste zijn Natura 2000-gebieden en beschermde natuurmonumenten. Het is verboden om, zonder vergunning, de wezenlijke waarden en kenmerken aan te tasten. Dit is het geval als het behalen van de instandhoudingsdoelen (ernstig) wordt bemoeilijkt.

Om dat voor de in dit rapport beoordeelde ingreep effecten op beschermde natuurgebieden zijn uitgesloten, wordt het toetsingskader van de Nbwet hier verder niet toegelicht.

1.4 Wabo en omgevingsvergunning

De Wabo voegt een groot aantal (circa 25) vergunningen, ontheffingen en andere toestemmingen samen tot één omgevingsvergunning. De omgevingsvergunning is nodig voor het uitvoeren van ruimtelijke ingrepen, zoals sloop, bouw, aanleg en gebruik, als die een plaatsgebonden karakter hebben en dat van invloed kunnen zijn op de “fysieke leefomgeving”. Dit omvat alle fysieke waarden in de leefomgeving, zoals milieu, natuur, landschappelijke en cultuurhistorische waarden.

Als hoofdregel kent de Wabo het bevoegd gezag toe aan B&W van de gemeente waar het project (in hoofdzaak) zal worden uitgevoerd. Voor projecten van provinciaal belang kunnen GS het bevoegd gezag zijn, voor projecten van nationaal belang een minister.

De ontheffing Flora- en faunawet en de vergunning Natuurbeschermingswet 1998, die voor een ruimtelijke ingreep nodig kunnen zijn, kunnen worden “aangehaakt” bij de omgevingsvergunning. Dat wil zeggen dat bij een aanvraag voor een omgevingsvergunning ook een toetsing aan Ffwet en/of Nbwet moet worden gevoegd. De aanvraag wordt dan aan het bevoegde gezag (Ffwet: minister van EZ; Nbwet: Gedeputeerde Staten of minister van EZ) voorgelegd. Die zal dan toestemming geven in de vorm van een Verklaring van geen bedenkingen (Vvgb). De inhoudelijke toetsing zal niet veranderen.

Op aanvragen voor een omgevingsvergunning, die mede betrekking hebben op Flora- en faunawet en/of Natuurbeschermingswet 1998 is de uitgebreide voorbereidingsprocedure van toepassing.

Overigens kan een ontheffing Ffwet of vergunning Nbwet ook los van de omgevingsvergunning worden aangevraagd. Dat dient dan wel te gebeuren vóórdat de omgevingsvergunning wordt aangevraagd.

1.5 De Ecologische Hoofdstructuur en Barro

De Ecologische Hoofdstructuur (EHS) heeft als doel om van de bestaande en nieuwe natuur een goed functionerend netwerk te maken. Het ruimtelijk beleid voor de EHS is gericht op 'behoud, herstel en ontwikkeling van de wezenlijke kenmerken en waarden' van de EHS. Op plannen, projecten of handelingen binnen de EHS is het 'nee, tenzij'-regime van toepassing. Vanaf 1 oktober 2012 is het nee, tenzij-regime vastgelegd in het Besluit algemene regelingen ruimtelijke ordening, kortweg Barro.

Het Barro bepaalt dat provincies de (begrenzing van de) EHS moeten vastleggen in een provinciale verordening. In die verordening worden regels gesteld omtrent de inhoud van en de toelichting bij bestemmingsplannen in het belang van de realisatie, bescherming, instandhouding en verdere ontwikkeling van de beoogde natuurkwaliteit van de HES

De provincies moeten de wezenlijke kenmerken en waarden van de EHS vastleggen. De wezenlijke kenmerken en waarden zijn de huidige en potentiële waarden, gebaseerd op de natuurdoelen voor het gebied. De natuurdoelen worden vaak per perceel in natuurdoeltypen of beheertypen vastgelegd.

Het Barro bepaalt in art. 2.10.4 de voorwaarden waaronder plannen kunnen worden toegestaan, die (per saldo) leiden tot een significante aantasting van de wezenlijke kenmerken en waarden, of een significante vermindering van de oppervlakte of de samenhang van de EHS:

- er is sprake van een groot openbaar belang (waaronder in ieder geval worden gerekend: de veiligheid, de hoofdinfrastructuur, de drinkwatervoorziening, de plaatsing van installaties voor de opwekking van elektriciteit met behulp van windenergie of de plaatsing van installaties voor de winning, opslag of transport van aardgas),
- er zijn geen reële andere mogelijkheden, en
- de negatieve effecten worden waar mogelijk beperkt en de overblijvende effecten worden gecompenseerd.

De begrenzing kan alleen worden gewijzigd voor zover op basis van een ecologische onderbouwing is vastgesteld dat:

1. de wijziging leidt tot een verbetering van de samenhang van de EHS of tot een betere inpassing van de EHS in de planologische omgeving, en
2. ten minste de kwalitatieve en kwantitatieve doelstellingen van de EHS in het desbetreffende gebied worden behouden; of
3. ten behoeve van een kleinschalige ontwikkeling voor zover:
 - de aantasting van de wezenlijke kenmerken en waarden en van de samenhang van de EHS als gevolg van de ontwikkeling beperkt is;

- de voorgenomen wijziging leidt tot een kwalitatieve of kwantitatieve versterking van de EHS in het desbetreffende gebied;
- de voorgenomen wijziging ertoe niet leidt dat de oppervlakte van de EHS afneemt;
- de voorgenomen wijziging zorgvuldig is onderbouwd, waarbij blijkend uit de bij het bestemmingsplan behorende toelichting in ieder geval alternatieven zijn afgewogen, en
- maatregelen worden genomen die een goede landschappelijke en natuurlijke inpassing borgen.

In principe wordt de eventuele compensatieopgave buiten de EHS gerealiseerd. De compensatie hoeft niet in de nabijheid van de ingreep plaats te vinden en hoeft ook niet in hetzelfde natuurstype te worden uitgevoerd. Het gaat erom dat de positieve ecologische effecten van realisatie van de compensatie op de EHS (in natuurkwaliteit, oppervlakte of ruimtelijke samenhang) gelijkwaardig zijn aan de negatieve effecten van de ingreep in de EHS. Realisatie van de compensatie in de EHS is mogelijk, bijvoorbeeld als dat kan leiden tot een versnelling van de realisatie van de EHS. Voorwaarde daarbij is dat er door middel van een herbegrenzing tegelijkertijd voor wordt gezorgd dat de omvang van de EHS niet afneemt.

1.6 Rode lijsten

Rode lijsten zijn geen wettelijke instrumenten, maar zijn sturend voor beleid. Zij dienen om prioriteiten in middelen en maatregelen te kunnen bepalen. Bij het beoordelen van maatregelen en ingrepen kunnen de Rode lijsten echter wel een belangrijke rol spelen. Er zijn nu landelijke Rode lijsten vastgesteld voor paddestoelen, korstmossen, mossen, vaatplanten, platwormen, land- en zoetwaterweekdieren, bijen, dagvlinders, haften, kokerjuffers, libellen, sprinkhanen en krekels, steenvliegen, vissen, amfibieën, reptielen, zoogdieren en vogels (LNV 2004). Een aantal provincies heeft aanvullende provinciale Rode lijsten opgesteld.

Van soorten op de Rode lijst moet worden aangenomen dat negatieve effecten van ingrepen de gunstige staat van instandhouding relatief gemakkelijk in gevaar brengen. Waar het beschermde soorten betreft zal er dus extra aandacht aan mitigatie en compensatie moeten worden besteed. Bij niet-beschermde soorten of soortgroepen kunnen op grond van de zorgplicht extra maatregelen worden geleverd. Bij een aantal soortgroepen gaat het echter om tientallen of honderden moeilijk vast te stellen soorten, waardoor de waarde voor praktische toepassingen vaak beperkt is.

Literatuur

Ministerie van I&M, 2012. Besluit van 28 augustus 2012, houdende wijziging van het Besluit algemene regels ruimtelijke ordening en van het Besluit ruimtelijke ordening in verband met de toevoeging van enkele onderwerpen van nationaal ruimtelijk belang, Stb 388 (2012).

Ministerie van LNV, 2009. Besluit van de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit van 28 augustus 2009, nr. 25344, houdende vaststelling van geactualiseerde Rode lijsten flora en fauna.

Ministerie van LNV, 2005a. Algemene Handreiking Natuurbeschermingswet 1998. Ministerie van LNV, Den Haag.

Ministerie van LNV, 2005b. Buiten aan het werk? Houd tijdig rekening met beschermde dieren en planten! Ministerie van LNV, Den Haag.

Ministerie van LNV & IPO, 2007. Spelregels EHS. Ministerie van LNV/IPO, Den Haag. www.wetten.nl.

omgevingsvergunning.vrom.nl/

www.vrom.nl/pagina.html?id=3410 (nota ruimte)

Steunpunt Natura 2000 (2010). Leidraad bepaling significantie. Nadere uitleg van het begrip 'significante gevolgen' uit de Natuurbeschermingswet. versie 27 mei 2010. RegieBureau Natura 2000, Utrecht.

Steunpunt Natura 2000 (2007). Toepassing begrippenkader Natuurbeschermingswet 1998. Intern werkdocument voor opstellers beheerplannen Natura 2000 en vergunningverleners Nb-wet. RegieBureau Natura 2000, Utrecht.

Steunpunt Natura 2000 (2008). Aanvulling op 'Toepassing begrippenkader Nb-wet '98'

- Bestaand gebruik
- Externe Werking.

Intern werkdocument voor opstellers beheerplannen Natura 2000 en vergunningverleners Nb-wet. RegieBureau Natura 2000, Utrecht.